

Анатолій Тершак
(Мукачєво)

БІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АДВЕНТИСТСЬКОГО ПРЕСВІТЕРА МАГДАЛИНИ ДОРНБАХ У РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

XX століття позначене особливим розвитком феміністичних рухів, у яких неодноразово робився акцент на те, що жінка має однакові з чоловіком права в усіх сферах суспільного життя. З часом суспільство прийняло цю думку. Однак, незважаючи на це, серед християнських деномінацій роль жінки у житті та служінні в церкві по сьогоднішній день є досить суперечливою та дискусійною темою, і це незважаючи на те, що на сторінках Святого Письма містяться свідчення про жінок – лідерок, очільниць народу та пророчиць [4, с. 15]. Більше того, на пострадянському просторі на сьогодні жінка як служитель у церкві досить дискусійна тема і вкрай рідкісне явище. Лідируючу церковну посаду, а особливо у радянський час, жінка займала вкрай рідко – це був радше виняток, ніж правило. Допустимим це було тільки серед невеликої кількості протестантських громад. З огляду на це випадок, на який ми звернено увагу, є досить цікавим та унікальним. На основі архівних документів та спогадів очевидців ми дослідимо життя та діяльність Дорнбах Магдалини Юрїївни – пресвітера Мукачівської громади Адвентистів сьомого дня.

У своїй автобіографії, яка датується 20 червня 1947 року вона пише, що народилась у Будапешті 2 вересня 1907 року. Виховувалась батьками. Члени громади, яку вона відвідувала, часто ласкаво називали її маму Момочка, що у перекладі з угорської означає бабуся. Батька звали Дьордь, однак в архівних документах він записаний як Юрїй. Вона мала двох молодших братів, один з них жив в Угорщині, у Будапешті, а другий у Швейцарії. 1921 року Магдалина закінчила 4 класи середньої школи. До 1936 року допомагала батькам вдома, тоді її батько працював поліцейським у Вишкові. З 1937 по 1944 р. була кухаркою у закладі, де готу-

валась їжа для бідних. Потім доглядала за своєю мамою. Треба сказати, що поки була жива її мати, вони жили разом, власної сім'ї вона не створила з невідомих для нас причин. Втім, дехто стверджує, що так вона присвятила своє життя служінню Господу, свідомо відмовившись від власної сім'ї. Деякий час мешкала у містечку Вишково Тячівського району, їх невеликий білий будиночок був розташований неподалік від дитячого садка у центрі селища. Досліджувала Біблію і прийняла хрещення 1933 р. у церкві Адвентистів сьомого дня. Від середини 1940-х р. мешкала у м. Мукачево Закарпатської області за адресою вул. Духновича, 138 [1]. Із записів книги церковного членства громади Адвентистів сьомого дня м. Мукачево ми дізнаємось, що 1945 р. вона приїхала до Мукачева [13]. Угорське керівництво церкви скерувало її на цю територію у статусі біблійного працівника. У середині ХХ ст. велика кількість населення у краї розмовляла угорською мовою, тому в багатьох адвентистських громадах Закарпаття, таких, наприклад, як Берегово, Виноградово, Мужієво та Мукачево богослужіння здійснювалось або виключно угорською мовою, або з перекладом російською. Служителі М. Г. Доктор, О. М. Белла, І. Ф. Куриляк, І. А. Пірчак, І. В. Хімінець та інші володіли не лише українською та російською, але й угорською мовами, що давало їм можливість правити служіння для різних етнічних груп Закарпаття. М. Ю. Дорнбах, будучи за національністю угоркою, мала змогу брати активну участь у житті церкви. Одні джерела стверджують, що вона не володіла російською мовою і їй перекладали, інші ж засвідчують, що російською мовою вона володіла, однак на початковому рівні, однак у нас є декілька листів, які підписані її ім'ям, тому остаточно ми не будемо стверджувати цю інформацію.

За несприятливих для різних релігійних конфесій часів, а саме з кінця 1944 р., коли територію краю приєднали до УРСР, радянське керівництво почало впроваджувати власну релігійну політику [3, с. 236]. В області почався процес ліквідації Греко-католицької церкви, релігійні громади були обмежені у правах, окремі служителі були ув'язнені. Під час лихоліття Другої світової війни, коли лінія фронту наближалась до Закарпаття, чимало угорців, налякані наближенням Червоної армії, переїхали з цієї території до інших частин Угорщини. Так, 100 священнослужителів реформатської церкви, залишивши 40 громад, виїхали

з краю [3, с. 258]. У цей час Магдалина Дорнбах погодилась приїхати сюди з Угорщини для здійснення служіння у церкві [13]. На той час тут було з десяток громад адвентистів, на 1 вересня 1947 р. в області нараховувалось 236 адвентистів [7, с. 89].

1946 р. Магдалина була обрана пресвітером Мукачівської громади Адвентистів сьомого дня [1]. Наразі ми маємо протокол членських зборів за 1947 р., на яких вона вдруге була переобрана пресвітером [15]. Тоді громада збиралась по вул. Невського, 2, на членському зібранні було 38 присутніх. Головою зборів була Магдалина Дорнбах, секретарем – Антон Пірчак. Порядок денний передбачав обрання служителів культу, обрання правління громади, обрання ревізійної комісії помісної громади. Було ухвалено обрати служителем культу Мукачівської громади Адвентистів сьомого дня сестру Дорнбах Могду Юрїївну. У листі, який супроводжував протокол членських зборів, містилась додаткова інформація про 20 членів громади, а у графі зайнятість зазначається, що вона є служителем культу – пресвітером, у той час як щодо інших зазначено робочий або селянин [16]. Іншої роботи вона не мала, увесь час присвячуючи служінню. Тому держава, яка боролась із так званим тунєядством, не сприймала її статус як статус працюючої людини. Підтвердження цьому ми знаходимо у листі облфіна за 26 січня 1951 р., в якому говориться: «Повідомляю відомості про служителів культу (адвентистів сьомого дня і євангельських християн-баптистів), які продуктивною працею не займаються, а живуть виключно на доходи, отримані від релігійних громад, до них належать ... Дорнбах М. Ю. – м. Мукачево, вул. Калініна, буд. № 12» [13, с. 2].

В особистому блокноті обласного служителя І. В. Хімінця знаходиться цінна інформація щодо усіх служителів Закарпатської області, де серед 15 служителів зазначені дві жінки: Гросман Пера Бернатовна 1918 р. народження та Дорнбах Могда Юрїївна, обидві незаміжні. І якщо про Б. Перу є інформація, що на служіння вона була прийнята 1 січня 1956 р., то відносно Магдалини Юрїївни таких даних не знайдено. Також у графі «Духовний сан» зазначається, що вони є дяконами, але не рукопокладені, на відміну від чоловіків, які звершували служіння пресвітерів [14]. Хоча наразі маємо унікальний документ із Державного архіву Закарпатської області. Це датований 25 липня 1947 р. лист від Уповноваженого Ради зі справ релігійних культів при Раді Міністрів СРСР

по УРСР П. Я. Вільхового, направлений Уповноваженому Ради зі справ релігійних культів при Раді Міністрів СРСР по Закарпатській обл. тов. С. Н. Ляміну-Агафонову. У листі йде мова про рукопокладених пресвітерів АСД, які готуються до рукопокладання, де серед 6 кандидатур записано прізвище М. Ю. Дорнбах. Однак, як пояснюють окремі служителі цієї деномінації, вона була рукоположена як диякониса, а не як пресвітер, а цей лист лише свідчить про те, що вона була офіційно визнана Радянською владою як служитель Мукачівської громади [12, с. 7, 8].

За спогадами тих, хто знав її особисто, вона була дуже порядною християнкою, не мала сім'ї, проповідувала, несла тягар служіння у тяжкі сталінські часи. Крім того, ми маємо деякі листи, написані її рукою. В одному з них, датованому 12 грудня 1950 р., вона звертається до Уповноваженого Ради зі справ Релігійних культів при Раді Міністрів СРСР по Закарпатській обл.: «Заява. Громада АСД 16.ХІІ.1950 року повинна здійснити обряд «Ламання хліба». По цій причині просимо дозволу на приїзд товариша Хіминця Івана здійснити цю справу. Дорнбах Могда, пресвітер громади». В іншому листі: «Громада АСД м. Мукачево має бажання здійснити Євангельський обряд «Ламання хліба» 2 січня 1954 року. З цієї причини просимо дозволити громадянину Хіминцю Івану прийти для здійснення цього обряду у нашій громаді. Мукачево, 20 грудня 1953 р. Пресвітер: Дорнбах Могда». У своїй роботі «Історія громад АСД на Закарпатті» Ф. Б. Брунець, говорячи про пресвітерів Мукачівської громади, зазначає, що М. Ю. Дорнбах була «Першим зареєстрованим пресвітером-жінкою у мукачівській громаді» [2, с. 25].

Звершуючи служіння пресвітера, вона відповідала за громади міст Мукачево, Чомонін, Рокошино, відвідувала громаду Ужгорода та інші. Слід сказати, що ті, хто особисто її знали, згадують, що вона була активною місіонеркою, обходила навколишні села поблизу Мукачева, намагаючись розповідати людям про Бога. Заснувала принаймні одну громаду адвентистів сьомого дня у селі Ракошино. У зв'язку з тим, що її брат мешкав у Будапешті, коли з'явилась можливість їздити до нього, то повертаючись назад вона нелегально перевозила Біблію через кордон у Радянський Союз.

Згадують, що вона дуже смачно готувала. Магдалина Пірчак, яку назвали на честь Магдалини Дорнбах, згадує одне служіння,

яке їй запам'яталось з тих часів. На Різдво молитовний будинок, як завжди, прикрашали по-особливому. У центрі стояли пальми, а біля кафедри невеличкий тин, а за ним три ялинки. На сцені три сестри, серед яких Магдалина. Вона вміла грати на фізгармоніці та керувала хором. Члени громади досить позитивно відгукувались про її служіння.

Згідно записів книги церковного членства 12 грудня 1959 р. М. Дорнбах відбула з громади Мукачева до Угорщини. Спочатку вона оселилась у м. Шіюфок, що біля о. Балатон, а потім переїхала до м. Мішкольц. Померла вона у 2000-х роках. Крім спогадів та архівних документів про життя Магдалини Юрїївни згадано в автобіографічному нарисі Августини Зозуліної. Авторка зазначає, що Магдалина допомогла їй прийняти християнську віру та прийти до Бога [12].

Отже, зі спогадів ми бачимо, що М. Дорнбах була жінкою простою та посвяченою християнкою, яка залишила у серцях людей добрий приклад відданого служіння Богу.

Література

1. *Автобіографія* Дорнбах Магдалини від 20.06.1947 р. м. Мукачево.
2. *Брунец Б. Ф.* Курсовая работа на тему: «История общин АСД на Закарпатье» / Брунец Б. Ф. Заокская духовная академия, 1990. 43 с.
3. *Висіцька Т.* Християнство на Закарпатті: документальне дослідження становлення та розвитку (XIV–XXI ст.) / Т. Висіцька. Ужгород, 2012.
4. *Дар пророцтва в Писанин и истории* / Под общ. ред. Альберто Тима и Дуэйна Эсмонда. Заокский, 2017.
5. Державний архів Закарпатської області. Ф. Р1490, оп. 1, спр. 20, арк. 7,8.
6. Державний архів Закарпатської області. Ф. Р1490, оп. 1, спр. 58, арк. 2.
7. *Довганич О., Хланта О.* У жорнах сталінських репресій. Ужгород, 1999.
8. Інтерв'ю з Белла Олександром Михайловичем, 1929 р. н. (с. Мужієво Береговського р-ну Закарпатської області, 14 вересня 2017 р.).
9. Інтерв'ю з Пірчак Іллею Антоновичем, 1948 р. н. (м. Мукачево Закарпатської області, 4 жовтня 2017 р.).
10. Інтерв'ю з Плугатарьовою Магдалиною Антонівною, 1952 р. н. (м. Мукачево Закарпатської області, 17 листопада 2017 р.).

11. Інтерв'ю з Філіп Розою, 1922 р. н. (м. Мукачево Закарпатської області, 10 листопада 2017 р.).
12. *Зазулина А. И. Жизнь Тины. Автобиографическая трилогия / А. И. Зазулина. Харьков, 2011.*
13. Книга церковного членства громади Адвентистів сьомого дня м. Мукачева з 1919 р.
14. Записна книжка областного служителя церкви Адвентистів сьомого дня Химинця Івана Васильовича 1914 р. н. (Особистий архів Химинця І. В.).
15. Протокол общего собрания Общины Адвентистов Седьмого Дня в городе Мукачево, ул. Невского 2, VI месяца 1947 года.
16. Сведения 20 членах, подписавших заявление о регистрации общины Адвентистов Седьмого Дня в городе Мукачеве ул. Невского 2.

Summary

Tershak A. Biographical study of Adventist presbyter Magdalen Dornbach during the Soviet period

The article focuses on the main events of the life and activity of the Adventist presbyter Magdalen Dornbach on the basis of archival sources of the Transcarpathian region. It is proved that during the Soviet period the office of a servant of the Protestant Church was a life-threatening phenomenon, especially since the position of the presbyter for many decades belonged to a member of the Seventh-day Adventist Church.